

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 15 lutego 2016 r.

Pozycja 109

POSTANOWIENIE z dnia 4 listopada 2015 r. Sygn. akt Ts 159/15

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Maria Gintowt-Jankowicz,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej J. Sp. z o.o. w sprawie zgodności:

art. 244, art. 250 pkt 2 w zw. z art. 244 oraz art. 228 pkt 1 w zw. z art. 231 § 2 pkt 3 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1030, ze zm.) z art. 22, art. 45, art. 64 w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 74 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej z 27 kwietnia 2015 r. J. Sp. z o.o. (dalej: skarżąca, spółka) zakwestionowała zgodność art. 244, art. 250 pkt 2 w zw. z art. 244 oraz art. 228 pkt 1 w zw. z art. 231 § 2 pkt 3 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1030, ze zm.; dalej: k.s.h.) z art. 22, art. 45, art. 64 w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 74 Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że w *petitum* i uzasadnieniu skargi konstytucyjnej zaszła oczywista omyłka polegająca na powołaniu art. 74 zamiast art. 47 Konstytucji wyrażającego prawo do ochrony czci i dobrego imienia, zatem w dalszej części uzasadnienia będzie powoływany art. 47 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującym stanem faktycznym. Spółka została pozwana przez wspólniczkę, która domagała się uchylecia i stwierdzenia nieważności uchwał zwyczajnego zgromadzenia wspólników. Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z grudnia 2013 r. stwierdził nieważność uchwały w sprawie udzielenia absolutorium prezesowi zarządu spółki, a w pozostałej części powództwo oddalił. Apelacje wniosły obie strony. Sąd Apelacyjny w K. wyrokiem ze stycznia 2015 r. umorzył postępowanie apelacyjne wywołane apelacją powódki, cofnęła ona bowiem ten środek zaskarżenia, natomiast apelację pozwanej spółki oddalił.

Skarżąca zarzuciła, że art. 244, art. 250 pkt 2 w zw. z art. 244 oraz art. 228 pkt 1 w zw. z art. 231 § 2 pkt 3 k.s.h. naruszają wolność działalności gospodarczej (art. 22 Konstytucji) „poprzez niedopuszczalne wprowadzenie ograniczeń uniemożliwiających wykonywanie prawa głosu wspólnikowi będącemu jednocześnie członkiem zarządu spółki”. Niezgodność zaś zakwestionowanych przepisów z art. 45 Konstytucji (prawem do sądu i zasadą jawności

rozprawy) polegać ma według skarżącej na „faktycznym pozbawieniu skarżącej prawa do sądowej kontroli zasadności odmowy udzielenia absolutorium członkowi zarządu spółki będącemu jednocześnie współnikiem dominującym”. W opinii spółki objęte skargą konstytucyjną przepisy są sprzeczne z art. 64 Konstytucji (prawo każdego do własności i innych praw majątkowych oraz ich równa ochrona prawna, a także zasady, na jakich możliwe są ograniczania własności) w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji (zasady równości i niedyskryminacji) przez to, że pozbawiają „jednego ze współników prawa do dysponowania prawem własności udziałów w zakresie prawa głosu”. Skarżąca upatruje naruszenie art. 47 Konstytucji (dotyczącego prawa do ochrony czci i dobrego imienia) w braku „adekwatnych środków prawnych zmierzających do odwrócenia skutków nieudzielenia prezesowi zarządu będącemu jednocześnie współnikiem dominującym absolutorium”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Na podstawie art. 138 w zw. z art. 139 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064; dalej: ustawa o TK z 2015 r.) z dniem 30 sierpnia 2015 r. utraciła moc ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK). Zgodnie z art. 134 pkt 1 ustawy o TK z 2015 r. w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy w postępowaniu przed Trybunałem w zakresie dotyczącym wstępnego rozpoznania stosuje się przepisy dotychczasowe, tzn. przepisy ustawy o TK. Rozpatrywana skarga konstytucyjna została wniesiona przed dniem wejścia w życie ustawy o TK z 2015 r., dlatego do jej wstępnej kontroli zastosowanie mają przepisy ustawy o TK.

Skarga konstytucyjna jest szczególnym środkiem ochrony konstytucyjnych wolności i praw. W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji, inicjuje ona procedurę, której celem jest zbadanie zgodności z Konstytucją przepisów stanowiących podstawę ostatecznego orzeczenia o prawach skarżącego.

Zgodnie z zaskarżonym art. 228 pkt 1 k.s.h. uchwały współników, poza innymi sprawami wymienionymi w oddziale 3 pt. „Zgromadzenie współników” rozdziału 3 k.s.h. pt. „Organy spółki” lub umowie spółki, wymaga rozpatrzenie i zatwierdzenie sprawozdania zarządu z działalności spółki, sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy oraz udzielenie absolutorium członkom organów spółki z wykonania przez nich obowiązków. W myśl zakwestionowanego art. 231 § 2 pkt 3 k.s.h. przedmiotem obrad zwyczajnego zgromadzenia współników powinno być udzielenie członkom organów spółki absolutorium z wykonania przez nich obowiązków. Natomiast objęty skargą konstytucyjną art. 244 k.s.h. stanowi: „Wspólnik nie może ani osobiście, ani przez pełnomocnika, ani jako pełnomocnik innej osoby głosować przy powzięciu uchwał dotyczących jego odpowiedzialności wobec spółki z jakiegokolwiek tytułu, w tym udzielenia absolutorium, zwolnienia z zobowiązania wobec spółki oraz sporu między nim a spółką”. Z kolei art. 250 pkt 2 k.s.h. przewiduje, że prawo do wytoczenia powództwa o uchylenie uchwały współników przysługuje współnikowi, który głosował przeciwko uchwale, a po jej powzięciu zażądał zaprotokołowania sprzeciwu.

Zasadniczym problemem w sprawie skarżącej jest jej legitymacja skargowa. Zgodnie bowiem z art. 79 ust. 1 Konstytucji skargę do Trybunału Konstytucyjnego może wnieść nie „każdy” w ogóle, lecz „każdy”, kto jest podmiotem konstytucyjnych wolności i praw podmiotowych wskazywanych jako podstawa wnoszonej skargi (zob. postanowienie TK z 6 kwietnia 2011 r., SK 21/07, OTK ZU nr 3/A/2011, poz. 28). Legitymację do złożenia skargi konstytucyjnej mają przede wszystkim osoby fizyczne jako główni adresaci tych praw i wolności. Instytucja skargi konstytucyjnej została bowiem w pierwszej kolejności

pomyślana właśnie jako środek ochrony konstytucyjnych praw i wolności człowieka i obywatela.

Niezależnie od powyższego Trybunał uznaje również zdolność skargową osób prawnych. Środek ochrony praw i wolności, jakim jest skarga konstytucyjna, przysługuje jednak osobie prawnej tylko w wypadku, gdy naruszone prawo należy do kategorii tych praw, których podmiotem jest skarżąca osoba prawna (zob. wyrok TK z 8 czerwca 1999 r., SK 12/98, OTK ZU nr 5/1999, poz. 96). Należy przy tym ściśle rozdzielić naruszenie praw podmiotowych jednostek od praw podmiotowych osób prawnych, stanowiących odrębny byt prawny.

Skarżąca jest podmiotem odrębnym od jej wspólnika będącego prezesem zarządu spółki, zatem nie ma ona legitymacji skargowej do wniesienia skargi konstytucyjnej „w jego imieniu i na jego rzecz” jako osoby fizycznej. Postawione zarzuty i ich uzasadnienie jednoznacznie świadczą o tym, że skarżąca upatruje niezgodność z Konstytucją w naruszeniu konstytucyjnych praw wspólnika: „niedopuszczalne wprowadzenie ograniczeń uniemożliwiających wykonywanie prawa głosu wspólnikowi będącemu jednocześnie członkiem zarządu spółki” (twierdzenie dotyczące sprzeczności z art. 22 Konstytucji); „pozbawienie jednego ze wspólników prawa do dysponowania prawem własności udziałów w zakresie prawa głosu” (zarzut naruszenia art. 64 w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji) oraz brak „adekwatnych środków prawnych zmierzających do odwrócenia skutków nieudzielenia prezesowi zarządu będącemu jednocześnie wspólnikiem dominującym absolutorium” (twierdzenie o naruszeniu art. 47 Konstytucji).

W analizowanej skardze konstytucyjnej doszło zatem do zatarcia różnicy między prawem podmiotowym jednostki a prawem podmiotowym osoby prawnej. Skarżąca, zdając sobie zapewne sprawę z tego, że jej wspólnik nie był stroną postępowania o stwierdzenie nieważności i uchylenie uchwał, a zatem nie może sam wnieść skargi konstytucyjnej w analizowanej sprawie – sformułowała skargę konstytucyjną, w której zarzuca naruszenie konstytucyjnych praw wspólnika. Trybunał stwierdza, że wystąpienie przez skarżącą ze skargą konstytucyjną w celu ochrony tak ujętych praw konstytucyjnych stanowi w istocie działanie na rzecz podmiotu odrębnego od skarżącej – jej wspólnika, a zatem skarżąca nie ma legitymacji skargowej w rozpatrywanej sprawie.

Niezależnie od powyższego Trybunał wskazuje na nieadekwatność wzorców kontroli powołanych przez spółkę, wynikających z art. 22, art. 45 ust. 2 oraz art. 47 Konstytucji oraz oczywistą bezzasadność wzorców kontroli wynikających z art. 45 ust. 1 Konstytucji, a także częściowo (w odniesieniu do niektórych przedmiotów zaskarżenia) nieadekwatność, zaś częściowo oczywistą bezzasadność (w odniesieniu do pozostałych przedmiotów zaskarżenia) zarzutu naruszenia art. 64 Konstytucji.

Wspólnik spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie jest podmiotem prowadzącym działalność gospodarczą – to spółka mająca odrębną osobowość prawną wykonuje taką działalność. Zatem wspólnikowi nie przysługują w analizowanej sprawie ani „swoboda wyboru i korzystania z określonego sposobu prowadzenia swej działalności gospodarczej”, ani „swoboda w konkutowaniu z innymi podmiotami gospodarczymi”, wynikające w opinii skarżącej z art. 22 Konstytucji. Z kolei zaskarżone przepisy nie regulują procedury cywilnej i kwestii jawności rozprawy, a zatem sformułowane zarzuty i ich uzasadnienie nie dotyczą wyrażonej w art. 45 ust. 2 Konstytucji zasady jawności rozprawy. Natomiast z prawa do ochrony czci i dobrego imienia (art. 47 Konstytucji) nie wynika prawo do „adekwatnych środków prawnych zmierzających do odwrócenia skutków nieudzielenia prezesowi zarządu będącemu jednocześnie wspólnikiem dominującym absolutorium”. Treść prawa do prywatności obejmuje bowiem prawo jednostki do decydowania w sprawach określonych w art. 47 Konstytucji. Polega ono na wykluczeniu wszelkiej postronnej ingerencji w sferę życia osobistego jednostki (zob. P. Sarnecki, komentarz do art. 47, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komen-*

tarz, red. L. Garlicki, Warszawa 2003, s. 1). Ponadto objęte skargą konstytucyjną przepisy k.s.h. nie dotyczą w żaden sposób czci i dobrego imienia, ale odnoszą się do: wymagania podjęcia uchwały o udzieleniu absolutorium (art. 228 pkt 1 k.s.h.); przedmiotu obrad walnego zgromadzenia (art. 231 § 2 pkt 3 k.s.h.); zakazu głosowania przez wspólnika przy podejmowaniu uchwał dotyczących jego odpowiedzialności wobec spółki z jakiegokolwiek tytułu (art. 244 k.s.h.); prawa do wytoczenia powództwa o uchylenie uchwały wspólników (art. 250 pkt 2 k.s.h.).

Trybunał stwierdza, że oczywiście bezzasadny jest zarzut naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji. W opinii skarżącej niezgodność z art. 45 ust. 1 Konstytucji polega na „faktycznym pozbawieniu [skarżącej] (...) prawa do sądowej kontroli zasadności odmowy udzielenia absolutorium członkowi zarządu spółki będącemu jednocześnie wspólnikiem dominującym”. Sprawa, na tle której wniesiono skargę konstytucyjną, nie dotyczyła odmowy udzielenia absolutorium, ale uchwały o udzieleniu absolutorium, skarżąca spółka brała zaś czynny udział w postępowaniu przed sądami powszechnymi, a także wniosła apelację od wyroku sądu I instancji. Spółka skorzystała więc z przysługującego jej prawa do sądu. Ponadto żaden z zakwestionowanych przepisów k.s.h. nie dotyczy prawa skarżącej do sądu. Artykuł 250 pkt 2 k.s.h. przewiduje jedynie prawo wspólnika, który głosował przeciwko uchwale, a po jej powzięciu zażądał zaprotokołowania sprzeciwu, do wytoczenia powództwa o uchylenie uchwały wspólników. Jednak norma ta nie odnosi się ani do skarżącej spółki, ani – w analizowanej sprawie – do wspólnika będącego prezesem zarządu, głosował on bowiem za przyjęciem uchwały o udzieleniu jemu samemu absolutorium.

Powołany samodzielnie art. 64 Konstytucji nie jest adekwatnym wzorcem kontroli w odniesieniu do zakwestionowanych przepisów art. 228 pkt 1 k.s.h. (dotyczącego wymagania podjęcia uchwały o udzieleniu absolutorium) oraz art. 231 § 2 pkt 3 k.s.h. (określającego przedmiot obrad walnego zgromadzenia). Wyrażone w art. 64 Konstytucji prawo do własności i innych praw majątkowych (ust. 1); zasada równej dla wszystkich ochrony prawnej tych praw (ust. 2) oraz wymaganie, by własność była ograniczona tylko w drodze ustawy, bez naruszania istoty tego prawa (ust. 3) nie mają związku z treścią art. 228 pkt 1 ani art. 231 § 2 pkt 3 k.s.h.

Analizowana skarga konstytucyjna dotyczy w istocie zakazu głosowania przez wspólnika przy podejmowaniu uchwał dotyczących jego odpowiedzialności wobec spółki z jakiegokolwiek tytułu (art. 244 k.s.h.) oraz prawa wspólnika, który głosował przeciwko uchwale, do wytoczenia powództwa o uchylenie uchwały wspólników (art. 250 pkt 2 k.s.h.). Oba te prawa – prawo głosu i prawo do zaskarżenia uchwały – są jednak uprawnieniami korporacyjnymi (organizacyjnymi), nie zaś czysto majątkowymi, związanymi z uczestnictwem w spółce. W doktrynie wskazuje się, że „konsekwencją wykonywania uprawnień czysto majątkowych są zazwyczaj przysporzenia majątkowe w relacji spółka – wspólnik. Ponadto, elementarne stosunki prawne, na podstawie których powstają uprawnienia i obowiązki czysto majątkowe, mają charakter zobowiązaniowy, a one same mają normatywną postać roszczeń. Z kolei typowe uprawnienia organizacyjne są przyznawane przez normy kompetencyjne i stanowią uprawnienia kształtujące” (A. Herbet, [w:] S. Sołtysiński (red.), *System prawa prywatnego*, tom 17a, *Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2010, s. 356 i n.).

Nie rozważając tu szczegółowo, czy prawo głosu i prawo do zaskarżenia uchwały są objęte zakresem zastosowania art. 64 Konstytucji, należy przypomnieć, że, jak już stwierdził Trybunał, spółka wniosła skargę konstytucyjną nie w imieniu własnym i na swoją rzecz, ale niejako „w zastępstwie” wspólnika będącego prezesem zarządu, który nie mógł głosować w sprawie udzielenia jemu samemu absolutorium, ale choć zagłosował, i na tej podstawie sądy powszechne stwierdziły nieważność uchwały. Wyklucza to legitymację skargową spółki w rozpatrywanej sprawie.

Ponadto, uzasadniając zarzut naruszenia art. 64 Konstytucji powołanego samodzielnie oraz art. 64 w zw. z art. 32 Konstytucji, skarżąca postuluje, by „wszyscy wspólnicy, niezależnie od równolegle pełnionej funkcji w organie zarządzającym spółki (...) [posiadali] prawo głosu w przedmiocie udzielenia absolutorium, przy zagwarantowaniu wspólnikom mniejszościowym przewidzianych normami Kodeksu [k.s.h.] mechanizmów kontroli i wzruszenia takiej uchwały”. W opinii skarżącej „instrumenty te to nie tylko prawo głosowania przeciwko nieaprobowanej przez wspólnika mniejszościowego uchwale, sprzeciwu co do jej powzięcia i zaskarżenia jej w trybie uchylenia uchwały [art. 249 k.s.h.] (...), ale również *actio pro socio*” (por. punkty 38 i 52 uzasadnienia skargi). Trybunał stwierdza, że argumentacja spółki opiera się na postulatach *de lege ferenda*. Skarżąca chciałaby, żeby zakwestionowany przepis art. 244 k.s.h. – inaczej niż obecnie – stanowił, że wspólnik może głosować przy podejmowaniu uchwał dotyczących jego odpowiedzialności wobec spółki z jakiegokolwiek tytułu. Przedstawione w skardze konstytucyjnej argumenty są zatem postulatami adresowanymi do ustawodawcy i pozostają poza zakresem kognicji Trybunału Konstytucyjnego (zob. wyrok TK z 6 maja 1998 r., K 37/97, OTK ZU nr 3/1998, poz. 33; postanowienie TK z 8 września 2004 r., SK 55/03, OTK ZU nr 8/A/2004, poz. 86; wyroki TK z: 22 marca 2005 r., K 22/04, OTK ZU nr 3/A/2005, poz. 27 oraz 13 grudnia 2005 r., SK 53/04, OTK ZU nr 11/A/2005, poz. 134).

Z wyżej przedstawionych powodów na podstawie art. 49 w zw. z art. 36 ust. 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.) Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.